

ANDRZEJ PODRAZA, WOJCIECH GIZICKI

PROF. JERZY REBETA (1932-2018) –
HISTORYK POLSKIEJ MYŚLI SPOŁECZNO-POLITYCZNEJ
I PREKURSOR POLITOLOGII W KUL

Jerzy Rebeta urodził się 14 kwietnia 1932 r. w Częstochowie jako syn Stanisława i Marii z domu Jagoda. Maturę uzyskał w 1951 r. w Gimnazjum im. Henryka Sienkiewicza w Częstochowie. Następnie rozpoczął studia na Sekcji Filozofii Praktycznej na Wydziale Filozofii Chrześcijańskiej w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim, gdzie w 1957 r. uzyskał stopień magistra. Promotorem pracy, zatytułowanej *Problem niewolnictwa w pismach Sebastiana Petrycego z Pilzna*, był prof. Paweł Czartoryski, a recenzentką dr Hanna Waśkiewicz.

ASYSTENT, ADIUNKT, DOCENT,
PROFESOR NADZWYCZAJNY

Pod kierunkiem prof. Pawła Czartoryskiego Jerzy Rebeta przygotowywał również rozprawę doktorską. Po przejściu prof. Czartoryskiego do PAN promotorem doktoratu zgodziła się zostać prof. Hanna Waśkiewicz, kierownik Katedry Filozofii Prawa, w której J. Rebeta został początkowo zatrudniony. Od października 1957 r. pracował w Katedrze Socjologii, działającej wówczas na Wydziale Filozoficznym.

16 stycznia 1968 r. uchwałą Rady Wydziału Filozofii Chrześcijańskiej KUL Jerzy Rebeta uzyskał stopień doktora na podstawie rozprawy pt.

Dr hab. ANDRZEJ PODRAZA, prof. KUL – Katedra Stosunków Międzynarodowych w Instytucie Nauk o Polityce i Administracji na Wydziale Nauk Społecznych KUL.

Dr hab. WOJCIECH GIZICKI, prof. KUL – Katedra Stosunków Międzynarodowych w Instytucie Nauk o Polityce i Administracji na Wydziale Nauk Społecznych KUL.

Komentarz Pawła z Worczyna do „Etyki Nikomachejskiej” Arystotelesa z 1424 r. Zarys problematyki filozoficzno-społecznej (wydanej w 1970 r. we Wrocławiu w Ossolineum). Publikacja ta oparta była na wynikach badań kilkuset rękopisów zachowanych w bibliotekach polskich i zagranicznych. Autor wykazał się w niej ogromną erudycją historyczną oraz zapleczem teoretyczno-metodologicznym i ogólnofilozoficznym.

Stopień naukowy doktora habilitowanego Jerzy Rebeta uzyskał 29 marca 1984 r. decyzją Rady Wydziału Nauk Społecznych KUL. Podstawą tego wniosku był dorobek naukowy oraz rozprawa habilitacyjna pt. *Początki nauk społecznych w Polsce. Podstawy metodologiczne* (wydana w 1988 r. we Wrocławiu w Ossolineum). Recenzentami byli: prof. Hanna Waśkiewicz, prof. Paweł Czartoryski i prof. Juliusz Domański. Na podstawie oceny dorobku naukowego dra hab. Jerzego Rebety Senat Akademicki KUL 28 marca 1992 r. awansował go na stanowisko profesora nadzwyczajnego. W Katolickim Uniwersytecie Lubelskim prof. Rebeta przepracował 49 lat jako asystent, adiunkt, docent i profesor nadzwyczajny.

WYMAGAJĄCY NAUCZYCIEL AKADEMICKI

Aktywność dydaktyczna Profesora obejmowała różne przedmioty. Prowadził zajęcia z zakresu historii filozofii społecznej, filozofii prawa, elementów nauk politycznych, historii myśli politycznej i społecznej, wstępu do nauk politycznych. Zajęcia te cechował wysoki poziom merytoryczny, a erudycja prowadzącego budziły prawdziwy szacunek i podziw.

Profesor był przyjaznym, choć bardzo wymagającym wykładowcą. Z niezwykłą energią, wręcz pasją potrafił prezentować i wyjaśniać zawile nieraz problemy społeczno-polityczne. Uczył i wymagał od studentów twórczego myślenia, konkretnego formułowania i rozwiązywania naukowych problemów. Jego nieustępliwość w egzekwowaniu „umiejętności myślenia” przydała się wielu zarówno podczas studiów, jak i potem w życiu zawodowym. Odpowiedzi na stawiane pytania musiała cechować konkretność i precyzja sformułowań. Do słynnych i zawsze obecnych w kanonie zajęć i egzaminów Profesora należało pytanie o różnicę między partią a grupą nacisku; nie oczekiwał wyszukanej i rozbudowanej odpowiedzi, wystarczyło konkretne stwierdzenie, że inny jest cel w obu przypadkach. Zajęcia Profesora nie były również pozbawione jego słynnego i subtelnie uszczypliwego humoru. Charakterystyczną cechą za każdym razem była inteligentna ironia i piętnowanie wszelkiego nierozsądku.

W ramach seminarium z politologii Profesor wypromował siedmiu doktorów. Był też promotorem wielu prac magisterskich. W części z nich, w tym w kilkudziesięciu napisanych w filii Wydziału Nauk Społecznych w Stalowej Woli, seminarzyści Profesora podejmowali istotne i nowatorskie analizy związane z problematyką grup nacisku.

CENIONY BADACZ

Od samego początku pracy naukowej Jerzy Rebeta był ceniony jako nauczyciel akademicki i zarazem badacz. Wykazywał się rzetelnym, twórczym podejściem do problematyki filozoficznej, społecznej i politycznej, zarówno w perspektywie historycznej, jak i współczesnej. Był jednym z pierwszych, którzy w oryginalny i nowatorski sposób podjęli badania nad wspomnianymi już kilkakrotnie grupami nacisku. Według jego typologii grupy nacisku (interesu, lobby) dzielą się na instytucjonalne (m.in. związki zawodowe, Kościoły) i okazjonalne (strajki, manifestacje).

W dorobku naukowym prof. J. Rebety przeważają publikacje poświęcone najściślej zbadanej najwcześniejszej polskiej myśli społecznej i politycznej, która rodziła się i była głoszona na odnowionej w 1400 r. wszechnicy krakowskiej w pierwszych dziesięcioleciach XV wieku. Nawiązując do własnych badań, Profesor bardzo często podkreślał, że biorąc pod uwagę doświadczenia historyczne, Polska nie miała i nie ma się czego wstydić, wręcz przeciwnie, była i jest wzorem dla innych, zwłaszcza w kwestii tolerancji religijnej.

Prof. Jerzy Rebeta był ceniony zarówno na KUL, jak i poza nim. Brał czynny udział w ogólnopolskim i zagranicznym życiu naukowym. Uczestniczył w krajowych i zagranicznych konferencjach naukowych. Ścisłe współpracował z Polską Akademią Nauk. Należał do Towarzystwa Naukowego KUL, był członkiem Zarządu Głównego Polskiego Towarzystwa Nauk Politycznych. Wielokrotnie, nie bez trudu związanego z problemami paszportowymi, wyjeżdżał na staże, stypendia i badania zagraniczne. Szczególnie bliskie relacje łączyły go z uniwersytetami katolickimi w Belgii i Holandii, zwłaszcza z Katholieke Universiteit Leuven i Université Catholique de Louvain. Korzystał też ze stypendiów w Watykanie i Londynie, wyjeżdżał z wykładami do Trnavy na Słowacji.

Prof. Rebeta jest prekursorem badań politologicznych w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim. Był długoletnim pracownikiem Instytutu Socjologii

KUL, którym przez pewien czas również kierował (wtedy była to Sekcja Społeczna, a jej kierownik był odpowiednikiem dzisiejszego dyrektora). Rozwój badań politologicznych na KUL stał się z czasem możliwy dzięki szerokiej formule studiów, z czasem na Sekcji Społecznej, w ramach powstałego w 1980 r. Wydziału Nauk Społecznych. Z uwagi na uwarunkowania polityczne czasów PRL niemożliwe było formalne kształcenie politologów na KUL, dlatego odnośne dyscypliny wykładano w ramach Sekcji Społecznej (przedtem na filozofii – specjalizacji filozoficzno-społecznej), po której ukończeniu uzyskiwało się tytuł zawodowy magistra socjologii. Wynikało to też ze sporego pokrewieństwa między socjologią a politologią; nauki te w różny sposób próbują wyjaśnić skomplikowaną rzeczywistość społeczno-polityczną. Nawiązując do sytuacji KUL w czasach PRL, dodajmy, że młody J. Rebeta był bardzo aktywny w życiu Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Z właściwym sobie zaangażowaniem i swadą potrafił dyskutować z atakującymi uniwersytet marksistami.

Prof. Jerzy Rebeta był przez kilka lat członkiem i sekretarzem redakcji czasopism wydawanych na KUL. Skutecznie wywiązywał się z zadań, zwłaszcza tych bardzo trudnych, związanych z ingerencjami cenzury. Przez kilka lat wchodził w skład Redakcji Naukowej „Acta Mediaevalia”.

SPRAWNY ORGANIZATOR

Prof. Jerzy Rebeta angażował się w prace organizacyjne na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim. Szczególnie ważne, wymagające odpowiednich zabiegów, były działania związane z ogólnopolską sesją kopernikowską, zorganizowaną przez władze Uniwersytetu z okazji 500. rocznicy urodzin astronoma, oraz z wyjazdami społeczności uniwersyteckiej na spotkania z Janem Pawłem II w Częstochowie i Warszawie.

W 1989 r. Profesor został mianowany kierownikiem powstałej z jego inspiracji Katedry Historii Myśli Społecznej i Politycznej, która decyzją Senatu Akademickiego KUL z 30 czerwca 1993 r. została przemianowana na Katedrę Politologii. Badania prowadzone w Katedrze Politologii miały niezwykle istotne znaczenie w wyjaśnieniu zjawisk występujących w wymiarze globalnym, regionalnym i w odniesieniu do Polski. Były one odpowiedzią na dynamiczną transformację porządku międzynarodowego, w której znalazła się Polska. Od samego początku istnienia Katedry Politologii jej pracownicy mieli za zadanie rozwijanie badań z zakresu socjologii polityki oraz dopro-

wadzenie do powołania odrębnego kierunku studiów – politologii. W związku z powstaniem 1 września 2009 r. Instytutu Politologii Katedra zmieniła nazwę na Katedrę Stosunków Międzynarodowych i stała się częścią nowego Instytutu.

Prof. Rebeta wniósł także znaczący wkład w rozwój specjalizacji menedżersko-związkowej, funkcjonującej na Wydziale Nauk Społecznych. Prowadził również przez wiele lat wykłady, proseminarium i seminarium magisterskie w filii WNS KUL w Stalowej Woli.

Profesor umiejętnie załatwiał zawile sprawy z obszaru organizacyjno-administracyjnego. Wykazywał się przy tym wielkim taktem, jak i opiekuńczością wobec pracowników i studentów. Potwierdza to w całej rozciągłości opinia prof. Hanny Waśkiewicz z 1992 r., pełna uznania dla pracy organizacyjnej prof. Jerzego Rebety, w której podkreśla jego pełną wyrozumiałości postawę i dyplomatyczny talent w przezwyciężaniu trudności.

ŻYCIE PRYWATNE

18 lipca 1959 r. Jerzy Rebeta zawarł związek małżeński z Alicją Romualdą Pabin. Miał z nią troje dzieci: córki Katarzynę (obecnie Cedro) i Magdalenę (obecnie Postępską) oraz syna Wojciecha, obecnie kapłana archidiecezji lubelskiej, doktora nauk teologicznych, ojca duchownego Metropolitalnego Seminarium Duchownego w Lublinie, delegata biskupa do spraw misji. Był dziadkiem dwóch wnuczek i sześciu wnuków. Był człowiekiem niezwykle rodzinnym. O swojej roli w rodzinie Profesor lubił opowiadać przyjaciołom. Czynił to z miłością do swych najbliższych i z subtelnym humorem.

Z pracą w Uniwersytecie, liczącą bez mała pół wieku, wiązały się działania i poglądy polityczne Profesora dotyczące różnych wydarzeń w kraju i zagranicą. Do nich należało podpisanie znanego „Memoriału 101”, wystosowanego w 1976 r. przez intelektualistów w sprawie zmian w konstytucji. Przede wszystkim zaś był to udział w najwcześniejszym okresie działalności NSZZ „Solidarność”.

Społeczność akademicka pożegnała serdecznie Profesora 16 listopada 2018 r. podczas Mszy św. pogrzebowej, sprawowanej w kościele Akademickim KUL, a następnie odprowadziła Go na cmentarz przy ul. Lipowej.

Prof. Jerzy Rebeta w pamięci swoich uczniów pozostanie jako wspaiały człowiek i Mistrz, wzór godny naśladowania.